

Arkivets skjulte forbindelser

Digital humaniora i Pontoppidan-forskningen

KAMILLA JENSEN HUSEN & MICHAEL MONEFELDT

I EN KÆLDER SORT SOM KUL ...

Der er ikke sort som kul i Syddansk Universitetsbiblioteks kældermagasiner, men det kræver sit at finde ind til rummet, hvor Skjerbækarkivet opbevares sammen med bl.a. materialer fra en af de største danske lingvister, nemlig Eli Fischer-Jørgensen (1911-2010). Samlingen gør heller ikke stort væsen af sig, som den findes der på hylderne: lange rækker af bøger af og om Henrik Pontoppidan, papirmapper med kopier af brevvekslinger og store bunker af fotokopier af artikler, avisudklip, teaterprogrammer og meget andet. Det vil også være nærliggende at spørge sig selv i disse digitale tider, om en sådan samling giver mening overhovedet? Kan man ikke finde det hele online, evt. via netstedet henrikpontoppidan.dk, som også rummer en guldgrube af materiale? Det kan man til en vis grad, men arkivet er meget mere end blot selve teksterne, Udover at det repræsenterer mere end 40 års arbejde med at indsamle materiale, giver det også adgang til en oplevelse af, hvor udbredt Henrik Pontoppidans forfatterskab er – rækkerne af oversættelser til forskellige sprog gør større indtryk end oplistningerne som vi i denne artikel kan lave, og tilgængeligheden af fx oversættelser og uddrag bragt i undervisningsmateriale kan være guld værd for den rette person. Når man – som mange litteraturforskere – beskæftiger sig med forfatterskaber, som ikke hører til i den digitaliserede tidsalder, vil der være meget materiale, som stadig ikke er tilgængeligt online, og derfor er samlinger som Skjerbækarkivet nødvendige for vores virke. Og ved at gøre oplysninger om indholdet af samlingen tilgængeligt online vil den kunne udbredes til langt flere – det har været en af hovedårsagerne til at gennemføre et projekt med registreringen af indholdet i Skjerbækarkivet.

KORT OM PROJEKTET

I efteråret 2021 modtog Pontoppidancenteret på SDU en bevilling fra Carlsberg-fondet til registrering og tilgængeliggørelse af Skjerbækarkivet, som opbevares på Syddansk Universitetsbibliotek. Arkivet indeholder mange udgivelser af Henrik Pontoppidan og endnu mere materiale om Pontoppidans værker, indsamlet over

mange år af præsten og Pontoppidankenderen Thorkild Skjerbæk (1918-1998) i tæt samarbejde med dennes hustru, Esther Skjerbæk (1918-2002). I et interview i Århus Stiftstidende i 1990 fortæller Thorkild og Esther Skjerbæk om arbejdet med indsamlingen af materialet til arkivet – en livslang opgave, som egentlig startede med, at Thorkild Skjerbæk ledte efter materiale til en studiekreds og derfor tog fat i Pontoppidans mange “uforskammede præsteskitser”:

Vi morede os i studiekredsen over præsteskitserne, men jeg kom på det tidspunkt på det rene med, at Henrik Pontoppidan blev jeg ikke sådan færdig med – og jeg er ikke blevet det siden. Der er ellers forløbet 42 år. (Wolff 1990)

I samme artikel fortæller de også om ambitionerne for, hvad det store arbejde skal lede til, nemlig en database, som skal indeholde alle oplysninger om alle udgaver af Pontoppidans værker og litteraturen som knytter sig hertil, og vi har i dette projekt forsøgt at løfte en del af arven efter Skjerbæk-parret. Som det er kendt for mange, blev Skjerbæk-parret ikke færdige med deres projekt, men en første etape blev færdiggjort i den store Pontoppidanbibliografi, som blev udgivet i 2006 af Det danske Sprog- og Litteraturselskab – færdiggjort af René Herring på baggrund af Skjerbækparrets store arbejde (Skjerbæk, Skjerbæk, og Herring 2006). Den indeholder en minutiøs gennemgang af “trykte tekster af Henrik Pontoppidan i tidsrummet 1881-1943” (Skjerbæk, Skjerbæk, og Herring 2006, 9), dvs. fra Pontoppidans debut med “Et endeligt” i 1881 til *Undervejs til mig selv* i 1943, inklusive henvisninger til anmeldelser og omtaler, men ikke til den øvrige sekundærlitteratur. Det er denne sekundærlitteratur, som nærværende tekst fokuserer på med udgangspunkt i arkivet fra Skjerbækparret, så man kan sige, at vi forsøger at fuldføre en anden etape af deres projekt.

Arkivet for både primær- og sekundærlitteraturen er tilgængeligt på Syddansk Universitetsbibliotek, ligesom der også nu findes en elektronisk registrant i form af et Zotero-bibliotek¹ (Husen 2024). Det er i høj grad dette arbejde, som projektet støttet af Carlsbergfondet bygger videre på med et fokus på sekundærlitteraturens forbindelser til Pontoppidans værker og dens indbyrdes forbindelser i form af citationer og mulige litteraturhistoriske bølger. Bevillingen fra Carlsbergfondets Forskningsinfrastrukturvirkemiddel skulle især gå til at udarbejde en elektronisk registrant over Skjerbækarkivet, inkl. både primær- og sekundærlitteratur, samt at gøre de forskellige udgaver af Pontoppidans værker tilgængelige i en simpel elektronisk form, som gør dem mulige at bearbejde med forskellige værktøjer til digitale analyser. Derved kunne det elektroniske arkiv også danne grobund for yderligere arbejde med sekundærlitteraturen og for eksempel efterprøve ideen om den Bredsdorffske skole inden for Pontoppidan-forskningen. I første omgang har projektet ledt til de indledende undersøgelser af, hvor meget der er skrevet om Pontoppidans værker hvornår, og en foreløbig analyse af, hvordan værkerne i

1. I denne artikel vil der forekomme flere begreber og betegnelser som “Zotero-bibliotek”, “data-repositoriet Zenodo” m.fl. Disse vil blive forklaret kort i en ordliste i slutningen af artiklen.

sekundærlitteraturen forholder sig til hinanden, forstået som antallet af citationer i en kronologisk række.

Arbejdet med gennemgang og registrering af arkivet har fundet sted på Syddansk Universitetsbibliotek under ledelse af forskningsbibliotekar Kamilla J. Husen (forfatter til denne artikel) med assistance fra studentermedhjælpere ansat på Institut for Kulturvidenskaber (nu: Institut for Kultur- og Sprogvidenskaber), SDU samt med hjælp fra forhenværende akademisk medarbejder Michael Monefeldt (medforfatter til denne artikel), som især har arbejdet med sammenkædningen af referencelister fra sekundærlitteraturen og scriptet til at lave citationsanalysen.²

Ud fra det første datasæt (registreringen af al sekundærlitteraturen om Henrik Pontoppidan) kan vi lave nogle relativt simple opgørelser over sekundærlitteraturen om Pontoppidan, for eksempel antallet af publikationer fordelt på år, sprog, forfatter, type af publikation (bog, artikel, bidrag til bog osv.) og flere andre ting. De mulige opgørelser er bestemt af, hvilke oplysninger vores datasæt (her registreringen i Zotero-basen) indeholder, og der kan derfor være interessante elementer, som ikke kan undersøges ud fra det givne materiale. De indledende analyser ud fra den første registrering vil blive vist i første del af næste afsnit.

En af de ting, som vi gerne har villet kortlægge, har været sammenhængen mellem de forskellige publikationer – en citationsanalyse, som kan vise, om der måske er nogle sammenhænge mellem de enkelte sekundærværker over tid – og den analyse krævede udarbejdelse af et ekstra datasæt med krydsreferencer, som blev udført af Michael Monefeldt i januar 2024. Analyserne af dette datasæt vil blive præsenteret i slutningen af næste afsnit.

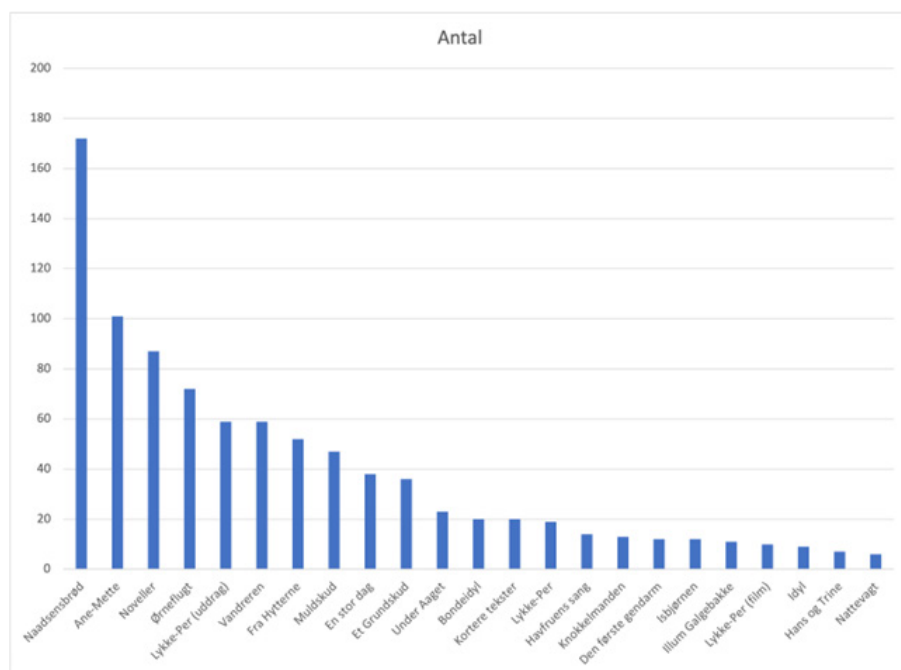
Undervejs vil vi også vise et par opgørelser over forekomsten af Pontoppidans tekster i lærebogsmaterialer – dette arbejde beror bl.a. på Laura Kolborg Sørensens dataindsamling til hendes artikel “Pontoppidan(sk) på skoleskemaet” i *Pontoppidaniana* 2023 (Sørensen 2023).

PROJEKTER FRA HENRIK PONTOPPIDAN TEXT CORPORA AND DATABASE

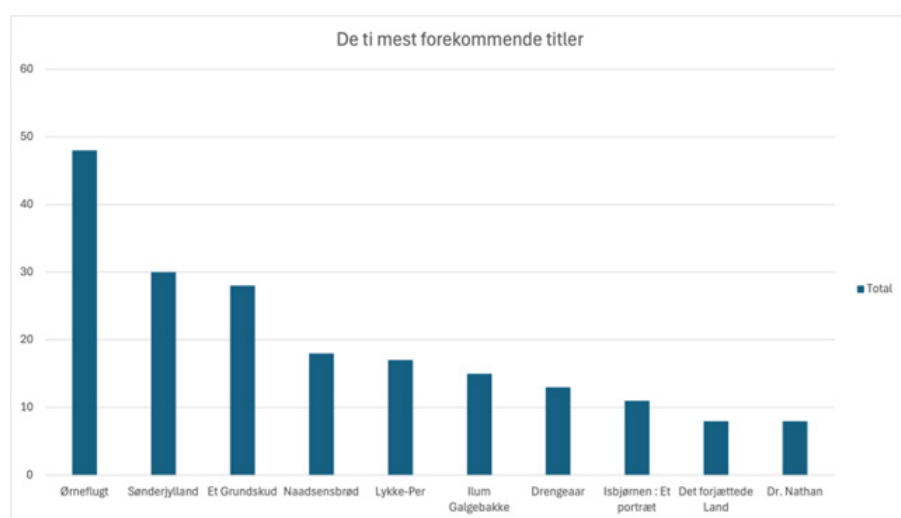
Det første projekt på baggrund af Skjerbækarkivet blev udført af Laura Kolborg Sørensen som praktikant på Pontoppidancenteret på SDU i 2022. Her undersøgte hun, hvilke tekster af Pontoppidan der blev brugt i gymnasiet – en udførlig beskrivelse findes i hendes artikel “Pontoppidan(sk) på skoleskemaet” i *Pontoppidaniana* 1 (Sørensen 2023), og i den forbindelse lavede hun også en registrering af alle lærebogsantologierne i Skjerbækarkivet for at kortlægge den historiske brug af Pontoppidans tekster i undervisningen. De trykte antologier som er gennemgået i artiklen, kan være svære at finde gode udgaver af, og på den måde dannede

2. Til denne artikel hører en del supplerende materiale i form af en beskrivelse af processen med registreringen, de forskellige datasæt og kodefilerne, som er brugt til analyserne. Disse tekniske detaljer kan findes samlet i datarepositoriet Zenodo, hvor de forskellige filer kan downloades. Link til dette findes i litteraturlisten på Husen (2024).

Skjerbækarkivet grundlag for projektets gennemførelse. På figur 1 ses en opgørelse over, hvilke Pontoppidan-tekster, der bliver anvendt i undervisningen nu (data er indsamlet i 2021/22), og figur 2 viser de ti tekster, som forekommer oftest i de trykte lærebogsantologier, som findes i Skjerbækarkivet. Som det kan ses, er der gengangere, men også forskydninger i, hvilke tekster der bliver brugt – bl.a. er fortællingen “Ane-Mette” fraværende i lærebogsantologierne, mens den er tydeligt til stede i anvendelsen i undervisningen nu. Det kan bl.a. skyldes, at den er at finde i en af de store pakker med digitale lærebøger til danskundervisningen.

Figur 1. Oversigt over hvilke tekster der oftest bliver anvendt i undervisningen. Data stammer primært fra ungdomsuddannelserne, jf. Sørensen 2023

Figur 2. Tekster af Henrik Pontoppidan, som optræder i lærebogsantologier fra 1886 til 1997. Medtaget er kun tekster, som optræder mere end 10 gange.

Et andet projekt, som udspringer af arbejdet med Skjerbækarkivet og den samlede Pontoppidan-bibliografi er artiklen “Revisiting Pontoppidan – sentiment analysis and topic modelling on “Eagle’s Flight”” (Vlachos og Husen 2023), som undersøger, hvorvidt det er muligt at “måle” forandringerne i Pontoppidans tekster ved hjælp af digitale metoder som ‘sentimentanalyse’ og ‘topic modelling’. Udgangspunktet for artiklen er de fem forskellige udgaver af “Ørneflugt”, som kan findes på netstedet henrikpontoppidan.dk, og selvom flere af de anvendte værktøjer kan forbedres (bl.a. i form af bedre ordbøger til dansk sprog), er der potentiale at spore, og arbejdet bør klart udvides til at gælde flere tekster.

Det arbejde bygger på den del af HPTCD-projektet, som handlede om at indsamle digitale tekstversioner af så mange tekster som muligt, både Pontoppidans egne værker og sekundærlitteraturen og stille dem til rådighed i et format, hvor de også kan bruges til digitale tekstanalyser såsom NLP (natural language processing) eller netværksanalyser af forbindelserne mellem værker, og det er samme del, som ligger til grund for denne artikels analyser af sekundærlitteraturens forbindelser til hinanden.

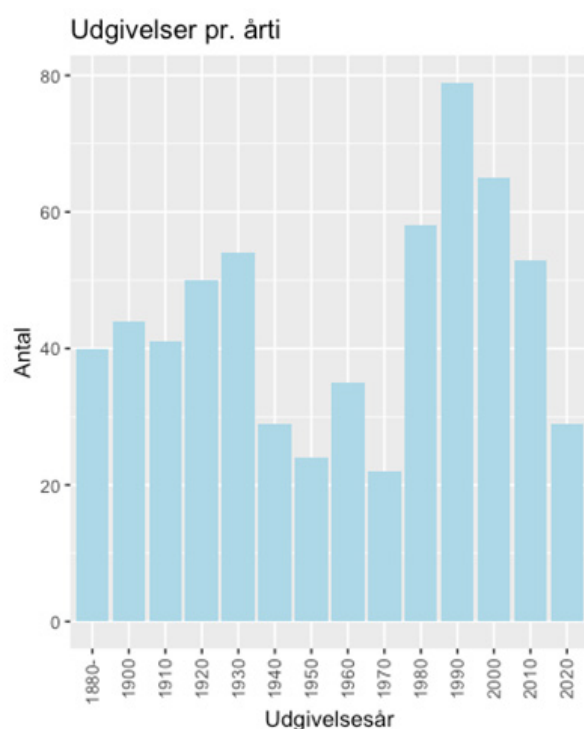
SEKUNDÆRLITTERATUR FORDELT PÅ ÅR, TYPER, SPROG MM.

Ud fra vores datasæt med samlingen af sekundærlitteratur om Pontoppidan kan vi lave nogle forskellige analyser. Denne type af kvantitative analyser skal tages med visse forbehold, da vi for eksempel ikke har testet, om udsvingene i antallet af udgivelser er særlige for forskningen i Pontoppidan, eller om de følger en generel tendens i udgivelser af humanistisk forskning. Det havde krævet et anderledes (og større) datasæt med flere emner repræsenteret, hvilket ikke har været muligt lige nu, og derfor kan vores optællinger nedenfor kun sige noget deskriptivt om udviklingen indenfor Pontoppidan-forskningen. På et andet tidspunkt kunne det være interessant at undersøge, om andre forfatterskaber udviser samme tendenser som Pontoppidan, og om der kan identificeres nogle strømninger inden for perioder, hvor nogle forfattere kan siges at være genstand for større interesse end andre.

Nedenfor ses figurer, som viser tidslinjer over udgivelser relateret til Pontoppidans værker. For læsevenlighedens skyld er udgivelsesårene grupperet i årtier, da der ellers ville blive mange tynde linjer, og udsvingene ville også blive svære at aflæse. De enkelte udgivelsesår kan genfindes i det rå datasæt, som er tilgængeligt i datarepositoriet Zenodo (Husen 2024). Allerede fra starten af Pontoppidans forfatterskab er der en del udgivelser om ham, og i vores kategorisering er de markeret som “tidsskriftsartikler” (jf. figur 4), men da en stor del af artiklerne stammer fra fx *Højskolebladet*, *Det ny aarhundrede – Maanedsskrift* og *Tilskueren*, kunne det have været mere korrekt at kategorisere dem som “magasinbidrag” eller en lignende kategori. Det ville dog have krævet en gennemlæsning af alle artikler, hvis vi på individuelt niveau skulle have klassificeret dem i forhold til

deres indhold, og i forhold til at sige noget om interessen for Henrik Pontoppidan har de stadig en rolle. Derfor er alle typer af artikler, også avisartikler medtaget i de første oversigter. De senere analyser af sekundærlitteraturens citeringer af anden sekundærlitteratur bygger på et mindre udsnit, som tager sit afsæt i mere klassisk litteraturforskning.

Figur 3 viser den generelle udvikling i publikationer om Henrik Pontoppidan fra 1880 og frem til nu (dvs. 2023), og her ses den ovenfor beskrevne udvikling med en høj frekvens allerede i Pontoppidans levetid – det skyldes som nævnt bl.a. artikler i diverse månedsmagasiner, som også indeholder anmeldelser og omtaler af Pontoppidans værker.

Figur 3. Antallet af sekundærlitterære udgivelser pr. årti

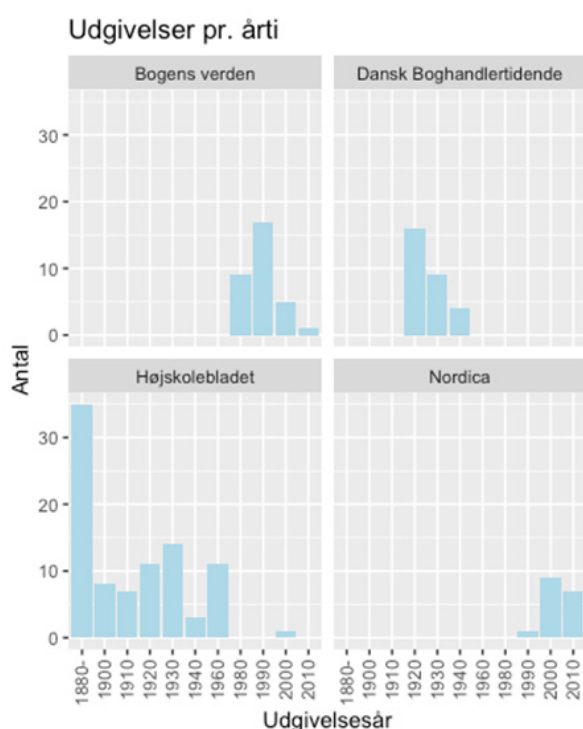
Herefter ses der et dyk i antallet af udgivelser, hvilket især skyldes en fald i tidsskriftsartikler, heriblandt bl.a. de nævnte månedsskrifter, hvilket ses af nedenstående figur 4, som viser tidsskriftstitler nævnt mere end 10 gange.³

På figur 5 ses udviklingen i fordelingen af typer af publikationer, hvor tendensen med tidsskriftsartiklerne også afspejles ved et dyk mellem 1940'erne og 1980'erne. Herefter stiger andelen af tidsskriftsartikler igen og jf. titlerne på figur 4 må det være en rimelig antagelse, at det nu primært er forskningsbaserede artikler, som findes i sættet.

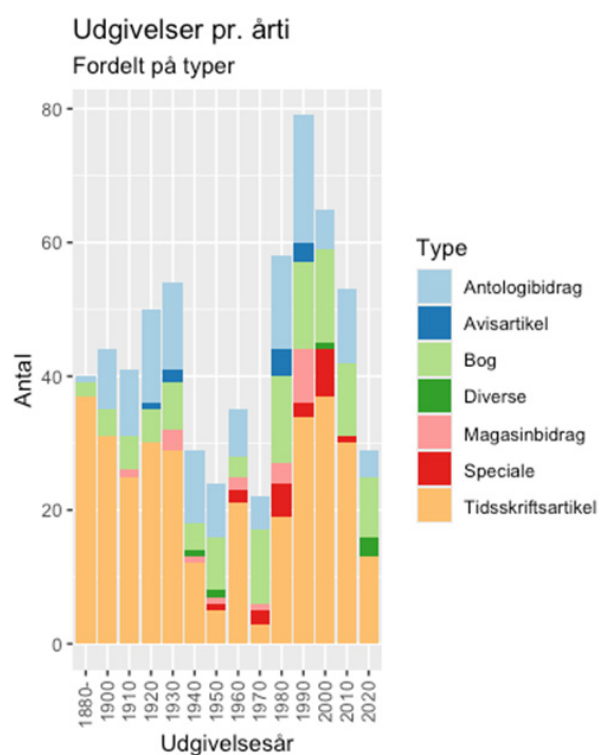
3. Når fx *Det ny aarhundrede – maanedsskrift* ikke er med på figur 4, skyldes det utilstrækkelig datarens, da titlerne ikke er tilstrækkeligt ensrettede. I denne visualisering er der valgt et skæringspunkt ved 10 – et lavere skæringspunkt havde medført at fx *Kritik* havde været med på listen (der er 6 artikler fra *Kritik* i samlingen).

Mængden af udgivne bøger om Pontoppidan og hans værker følger ikke helt samme tendens, men har dog også et mindre fald i 1940'erne og 1960'erne. I denne gruppe er tallene så lave, at der ikke skal meget til at give store udsving. Stigningen i 1980'erne og herefter er dog stadig tydelig, og samlet peger figurerne på et opsving i Pontoppidan-forskningen fra 1980'erne og frem til nu. Vi mangler (som også nævnt tidligere) en analyse af den samlede produktion af forskning i dansk litteratur for at kunne afgøre, om udsvingene skyldes noget særligt i Pontoppidans popularitet eller om det er generelle tendenser for litteraturforskningen.

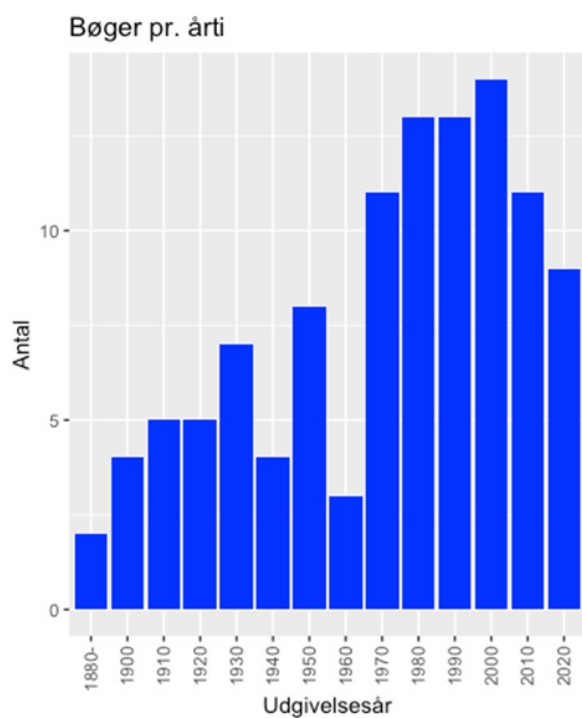
Figur 7 viser som en sidste detalje, hvilket sprog sekundærlitteraturen er udgivet på, og her ses det tydeligt, at dansk har en fremtrædende plads. Der er dog også enkelte udgivelser på især engelsk og tysk, men forskningen i Pontoppidan er koncentreret omkring danske udgivelser. Ud fra figur 8, som viser sprog og udviklingen over tid, kan man dog også se, at andelen af udgivelser på andre sprog end dansk fylder en smule mere efter 1970'erne, men ikke nok til at røkke ved billedet af Pontoppidan-forskningen som en national aktivitet.

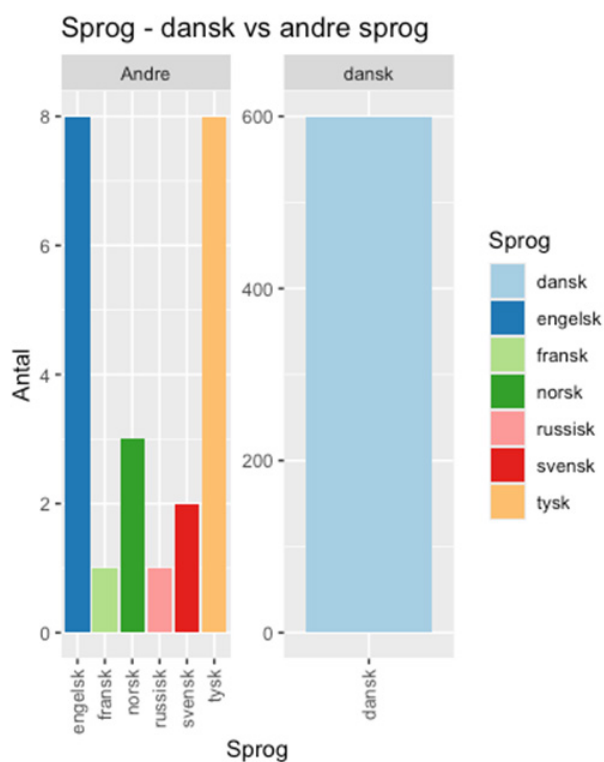
Figur 4. Tidsskriftstitler som forekommer mere end 10 gange i datasættet.

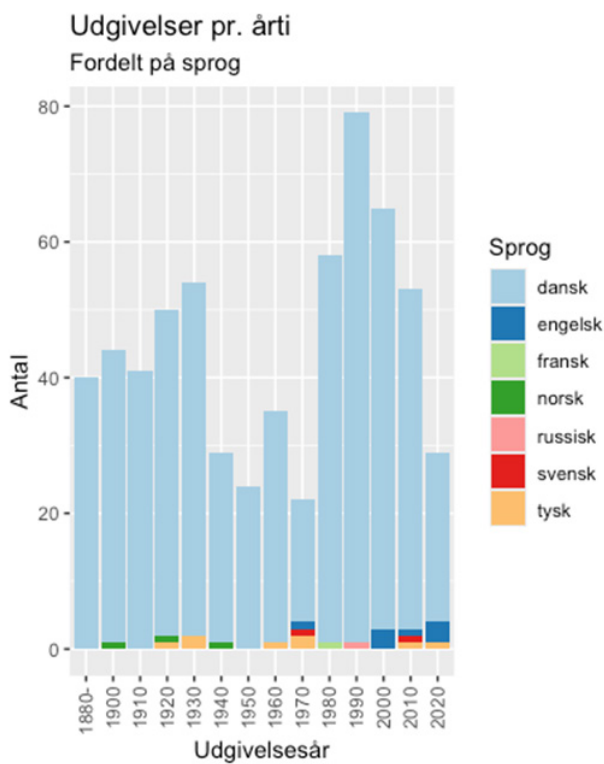
Figur 5. Antallet af sekundærlitterære udgivelser fordelt på typer og årtier

Figur 6. Antal bøger pr. årti

Figur 7. Fordelingen af sprog. Bemærk forskellen på y-aksens værdier mellem dansk og de andre sprog

Figur 8. Antallet af sekundærlitterære udgivelser fordelt på sprog og årtier

SEKUNDÆRLITTERATUREN – CITATIONSANALYSER OG FORBINDELSER

Et af de interessante spørgsmål til sekundærlitteraturen har været, om det er muligt at lave en form for netværksanalyse af forbindelserne mellem de forskellige udgivelser, særligt naturligvis de store værker inden for området, heriblandt Vilhelm Andersen (Andersen 1917), Elias Bredsdorff (Bredsdorff 1964), Knut Ahnlund (Ahnlund 1956) og Klaus P. Mortensen (Mortensen 1982). Vi har optalt, hvor mange citationer de forskellige værker har haft igennem tiden, og topti over dem ses i tabel 1.⁴ Vi har også lavet en tilsvarende optælling fordelt på årtier, dels for at imødekomme den udfordring, at en publikation med lang levetid (Vilhelm Andersen fx) naturligt vil have en større sandsynlighed for at få mange citationer; dels for at forsøge at tegne et billede af udviklingen over tid – denne optælling ses i tabel 2.

Tabel 1. Antal citationer pr. forfatter i alt

Alle år	
Forfatter	Antal citationer
Andersen, Vilhelm	110
Bredsdorff, Elias	103
Behrendt, Flemming	87
Ahnlund, Knut	84
Skjerbæk, Thorkild	84
Mortensen, Klaus P.	62
Holmgaard, Jørgen	59
Brandes, Georg	57
Nexø, Martin Andersen	50
Thomsen, Ejnar	48

4. I forhold til optællingerne her er det væsentligt, at de er lavet på forfatterniveau og ikke på enkelte publikationer, hvilket betyder at personer med mange publikationer kan komme højere op på listen end en med kun én publikation. I supplerende materiale online (Husen 2024) findes også optællinger på enkeltværker.

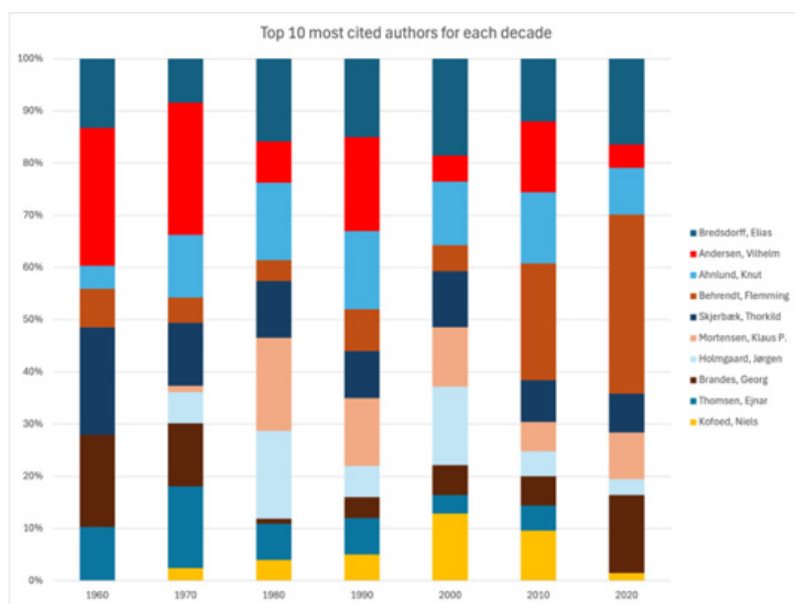
Tabel 2. Antal citationer pr. forfatter pr. årti

1960-69		1970-79		1980-89	
Author	Antal cit.	Author	Antal cit.	Author	Antal cit.
Andersen, Vilhelm	18	Andersen, Vilhelm	23	Mortensen, Klaus P.	18
Skjerbæk, Thorkild	14	Rubow, Paul V.	15	Holmgaard, Jørgen	17
Brandes, Georg	12	Thomsen, Ejnar	13	Bredsdorff, Elias	16
Vedel, Valdemar	12	Andersen, Poul Carit	12	Ahnlund, Knut	15
Bredsdorff, Elias	9	Ahnlund, Knut	10	Henriksen, Aage	12
Rubow, Paul V.	8	Brandes, Georg	10	Jansen, F. J. Billeskov	12
Skou-Hansen, Tage	8	Kristensen, Sven Møller	10	Skjerbæk, Thorkild	11
Nathansen, Henri	7	Skjerbæk, Thorkild	10	Jung, Carl. G.	9
Thomsen, Ejnar	7	Brix, Hans	9	Hesselaa, Birgitte Juul	8
Jørgensen, Johannes	6	Geismar, Oscar	9	Andersen, Vilhelm	8

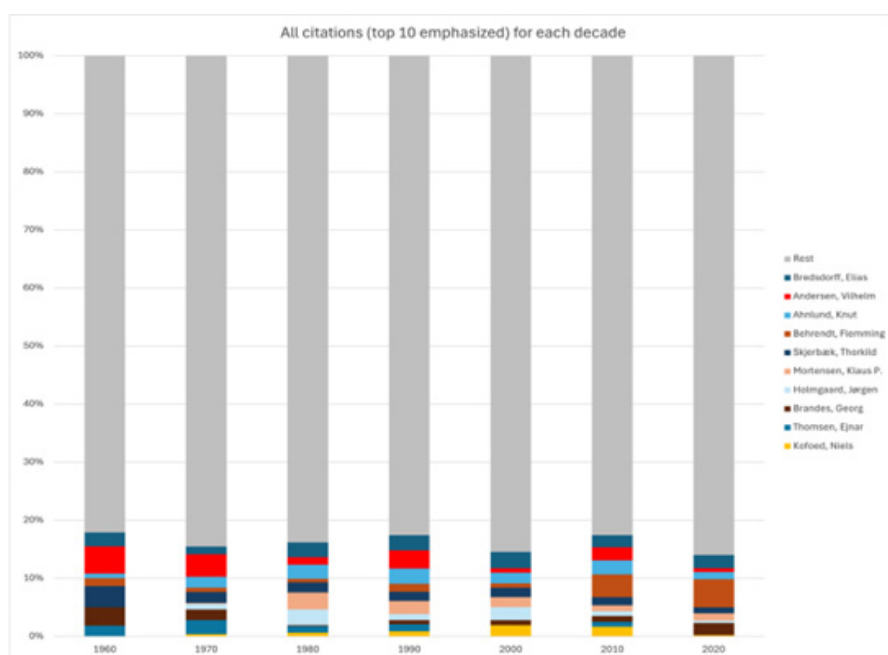
1990-99		2000-09		2010-19	
Author	Antal cit.	Author	Antal cit.	Author	Antal cit.
Nexø, Martin Andersen*	34	Bredsdorff, Elias	26	Behrendt, Flemming	28
Andersen, Vilhelm	18	Holmgaard, Jørgen	21	Ahnlund, Knut	17
Ahnlund, Knut	15	Kofoed, Niels	18	Andersen, Vilhelm	17
Bredsdorff, Elias	15	Ahnlund, Knut	17	Bredsdorff, Elias	15
Mortensen, Klaus P.	13	Mortensen, Klaus P.	16	Kofoed, Niels	12
Dostojevskij, Fjodor	12	Nietzsche, Friedrich	15	Kristiansen, Børge	10
Skjerbæk, Thorkild	9	Skjerbæk, Thorkild	15	Skjerbæk, Thorkild	10
Houmann, Børge*	8	Henningsen, Agnes*	14	Haarder, Jon Helt	8
Kristensen, Sven Møller	8	Kristiansen, Børge	14	Pontoppidan, Morten	8
Behrendt, Flemming	8	Christensen, Erik C.	10	Vangshardt, Rasmus	8

2020-24	
Author	Antal cit.
Behrendt, Flemming	23
Bredsdorff, Elias	11
Brandes, Georg	10
Kondrup, Johnny	10
Ahnlund, Knut	6
Haarder, Jon Helt	6
Moestrup, Jørgen	6
Mortensen, Klaus P.	6
Skjerbæk, Thorkild	5
Bloch, Ernst	4

Ved opdelingen pr. årti ses en udvikling over tid, hvor der kommer nye forfattere ind i top-ti, mens andre glider ud. En anden illustration af fordelingerne ses i figur 9 og 10, hvor vi ser udviklingen i fordelingen pr. årti (figur 9), og samtidig i figur 10 ser, at selv de mest citerede forfattere i Pontoppidan-forskningen udgør en relativt lille del af alle de citerede værker over tid.

Figur 9. De ti mest citerede forfattere pr. årti

Figur 10. De ti mest citerede i forhold til resten af citationerne.

Undervejs i arbejdet med arkivet har der været to spørgsmål, som trængte sig på: 1. kan vi sige noget om, hvilke værker af Pontoppidan, som forskningen mest har beskæftiget sig med? Og 2. er der et mønster i, hvem der citerer hvem i sekundærlitteraturen?

Vi har lavet en foreløbig optælling (tabel 3), som ikke tager højde for de forskellige udgaver af de store romaner, og den viser – nok ikke overraskende – at de mest anvendte tekster er de tre store romaner, efterfulgt af Pontoppidans erindringer,

essayet “Kirken og dens mænd” og flere erindringer sammen med samlinger som *Noveller og Skitser* og *Smaa Romaner*.

Tabel 3. Mest anvendte værker af Pontoppidan. Der er ikke taget højde for forskellige udgaver af teksterne, og Lykke-Per dækker således over alle varianter af teksten.

<i>Lykke-Per</i>	64
<i>De Dødes Rige</i>	45
<i>Det forjættede Land</i>	41
<i>Erindringer</i>	23
<i>Undervejs med mig selv</i>	22
<i>Kirken og dens mænd – et foredrag</i>	12
<i>Noveller og Skitser</i>	12
<i>Det ideale hjem</i>	12
<i>Arv og Gæld</i>	11
<i>Smaa Romaner 1885-1890</i>	11

Det vil kræve en nærmere undersøgelse (og datarens) at finde yderligere forbindelser mellem de citerede værker af Pontoppidan og fx typen af registrerede udgivelser om Pontoppidan – er der nogle værker som er mere populære i bestemte årtier eller som særligt bliver brugt til at skrive speciale om fx?

HVEM CITERER HVEM?

Som en del af projektet med at registrere al sekundærlitteraturen om Henrik Pontoppidan havde vi også et håb om at kunne lave nogle analyser af, hvem der citerer hvem. Er der nogle mønstre i, hvilke litterater som bruger hinanden og er der fx nogle, som aldrig refererer til hinanden? Der er mange hensyn at tage, når man forsøger sig med den form for citationsanalyser, især når det gælder ældre materiale. Først og fremmest er vores data hæmmet af, at det ikke altid har været standarden at have en ordnet litteraturliste i slutningen af teksten. Hvis det ikke har været tilfældet, ville det være nødvendigt at gennemlæse hele teksten og manuelt udtrække de enkelte referencer. I vores tilfælde har det ikke været muligt, og vores data er derfor begrænset til de tekster, som havde en egentlig litteraturliste.

Vi er ikke i mål med den del af projektet, men som afslutning på denne artikel har vi forsøgt at lave en første illustration af, om det er muligt at se en sammenhæng mellem forskellige sekundærtekster. Når man ser på sammenhængene mellem sekundærlitteraturen, skal man huske, at der naturligvis er en kronologisk afhængighed at spore: en bog eller artikel, som udkommer i 1960, kan af gode grunde ikke citere en artikel fra 1980'erne, så Elias Bredsdorff kan ikke citere Klaus P. Mortensens *Ironi og Utopi* (1982), mens Klaus P. Mortensen godt kan citere Elias Bredsdorff.

Man kan visualisere sammenhængene mellem sekundærteksterne på mange måder, alt afhængigt af, hvad man prøver at vise. Her har vi prøvet at vise om det er muligt at se et mønster i, hvordan nogle af de store sekundærværker er blevet

anvendt af efterfølgerne: Hvis man nu slutter sig til Klaus P. Mortensens anskuelse på Pontoppidans værk, betyder det så også, at man vælger at ignorere tidligere store navne som Vilhelm Andersen og Elias Bredsdorff, som kan siges at repræsentere en noget anderledes tilgang til Pontoppidan (og litteraturforskning i det hele taget)?⁵

Figur. 11. Ironi og Utopi i centrum. Bemærk farven på Vilhelm Andersen og Elias Bredsdorff sammenlignet med figur 12.

5. Nogle dele af litteraturforskningen vil sige, at man selvfølgelig altid bør undersøge de store navne inden for området – om ikke andet for at kunne sige “jeg er ikke enig”, men det er ikke altid tilfældet. Litteraturvidenskab som felt har (som andre humanistiske discipliner) en solid tradition for at orientere sig bagud til tidligere studier på området, uanset alder, og ikke regne noget for forældet, selvom der er kommet nyere undersøgelser af fx en bestemt forfatter, og det ses også tydeligt her, hvor de ældre værker hele vejen op fylder pænt i citationerne.

Figur 12. Henrik Pontoppidan: Fem hovedlinjer i författarskapet i centrum for citationerne. Her er Bredsdorff og Andersen betydeligt mørkere end i figur 11.

Figur 11 og 12 viser to citationsanalyser med udgangspunkt i hhv. Klaus P. Mortensens *Ironi og Utopi* (1982) og Knut Ahnlunds *Henrik Pontoppidan: Fem hovedlinjer i författarskapet* (1956), hvor vi har kortlagt, hvilke tekster, som bliver citeret i samme værker som de to i centrum (de røde pletter). Jo oftere en tekst optræder i sammenhæng med teksten i centrum, jo mørkere farve har den pågældende tekst. Det som disse analyser viser, er, at tekster, som citerer

Mortensen, ikke i samme grad som andre tekster citerer Vilhelm Andersen og Elias Bredsdorff, hvorimod tekster, som citerer Ahnlund i højere grad citerer Andersen og Bredsdorff også. Noget tyder altså på, at Klaus P. Mortensens efterfølgere repræsenterer en lidt anden retning i Pontoppidan-forskningen end Vilhelm Andersen og Elias Bredsdorff – eller i hvert fald en anden videnskabelig tradition, hvor man ikke behøver at redegøre for forgængernes standpunkter på samme måde. For at bekræfte denne antagelse vil det dog være nødvendigt med yderligere analyser af citationerne, også for at af- eller bekræfte, om der er en særlig gruppe af tekster, som kan være årsag til forskydningerne. Her kan det også være interessant at se på, om der er bestemte tekster af Pontoppidan, som hører sammen med bestemte sekundærværker.

AFRUNDING

Som en kort opsummering kan vi sige, at denne artikel mere er et udtryk for en form for meta-litteraturhistorie med Henrik Pontoppidan i centrum. Ved brugen af forskellige digitale metoder og et digitalt datasæt bestående af udgivelser af og om Pontoppidan er det muligt at lave en skitse af litteraturhistoriens behandling af ham og hans værker, samt potentielt at udpege “huller” i forskningen – er der værker, som meget sjældent er blevet undersøgt? Disse større kvantitative undersøgelser kan dog ikke erstatte mere traditionelle læsninger tæt på teksten, da det stadig kræver et indgående kendskab til forfatteren, teksterne og litteraturhistorien at forstå og fortolke de kvantitative resultater. Samtidig skal denne undersøgelse også ses som et første forsøg på større undersøgelser: Når man har et veltestet workflow for dataindsamling og dataanalyse, vil det være muligt at gentage de samme undersøgelser på andre forfatterskaber – Karen Blixen og H.C. Andersen vil være oplagte kandidater til yderligere undersøgelser.

ORDLISTE

Citationsanalyse: en analyse af, hvor ofte bestemte værker bliver citeret af andre tekster. Bruges oftest til at sige noget om forskeres aktiviteter og impact, men kan også sige noget om, hvor ofte et skønlitterært forfatterskab er genstand for forskningsmæssig opmærksomhed.

Datarepositorie (Zenodo): Inden for bestræbelserne mod åben og frit tilgængelig forskning (Open Science) er der også et ønske om at dele de data, som ligger til grund for forskningsartikler mm. Her bruger man såkaldte datarepositorier til at uploade sine datasæt, gerne med tilhørende koder til at genskabe analyserne fra artiklerne

Netværksanalyse: En digital analyse af forbindelserne mellem enkelte punkter i et datasæt, fx citationer af bestemte værker.

NLP (Natural Language Processing): En måde at få en computer til at læse og analysere “naturligt sprog”, dvs. sprog som det forekommer i almindelig tekst og skrift.

Sentimentanalyse: En del af NLP, hvor man forsøger at måle teksterne stemningsniveau ved at de enkelte ord tildeles en værdi, som kan være i enten positive eller negative retning. Der findes også mere avancerede udgaver, hvor man måler på forskellige stemningstyper – det forekommer bl.a. inden for psykologisk forskning også.

Topic Modelling: en metode til automatisk at finde skjulte emner i en stor samling af tekster ved at analysere, hvilke ord ofte optræder sammen.

Zotero (bibliotek): et referencehåndteringsprogram, som bruges til at holde styr på anvendte værker i artikler, opgaver mm. Det kan opbygges som en stor database med samlinger af litteratur om bestemte emner, som her Henrik Pontoppidan.

ABSTRACT

The Archive's Hidden Connections: Digital Humanities in Pontoppidan Research

This article presents the results of a Carlsberg Foundation-supported project digitizing the Skjerbæk Archive—an extensive collection of primary and secondary literature on Danish author Henrik Pontoppidan. The archive, resulting from Thorkild and Esther Skjerbæk's lifelong collecting efforts, has been cataloged in an electronic Zotero library, enabling quantitative analyses of Pontoppidan scholarship. Our findings reveal the distribution of secondary literature over time, showing a resurgence in research from the 1980s onward and the continued dominance of Danish-language publications. Initial citation analyses indicate slightly different research traditions within Pontoppidan studies, with a suggestion of differences in citation patterns between scholars following Klaus P. Mortensen versus those referencing Knut Ahnlund. The project demonstrates how digital approaches can complement traditional close readings and potentially identify overlooked aspects of Pontoppidan's work, proposing a methodological framework applicable to other authors' archives.

FORFATTERE:

Kamilla Jensen Husen, ph.d., f. 1978, er forskningsbibliotekar ved Syddansk Universitet og arbejder primært med sprog- og litteraturvidenskabelige områder inden for Digital Humaniora.

Michael Monefeldt, f. 1998, er forskningsbibliotekar i Specialsamlinger ved Det Kgl. Bibliotek og er cand.mag i Litteraturvidenskab fra Syddansk Universitet.

LITTERATUR:

Ahnlund, K. (1956). *Henrik Pontoppidan: Fem huvudlinjer i författarskapet* (2. opl.). Akademisk Forlag.

Andersen, Vilh. 1917. *Henrik Pontoppidan : et nydansk forfatterskab*. Gyldendal.

Bredsdorff, E. (1964). *Henrik Pontoppidan og Georg Brandes*. Gyldendal.

Husen, Kamilla Jensen. 2024. "Henrik Pontoppidan Text Corpora". Zenodo. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.12684023>.

Mortensen, Klaus P. 1982. *Ironi og utopi : en bog om Henrik Pontoppidan*. Kbh.: Gyldendal.

Skjerbæk, E., Skjerbæk, T., & Herring, R. (2006). *Henrik Pontoppidans forfatterskab: En bibliografi*. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

- Sørensen, Laura Kolborg. 2023. "Pontoppidan(sk) på skoleskemaet". *Pontoppidaniana*. <https://tidsskrift.dk/pontoppidaniana/article/view/135763>.
- Vlachos, Evgenios, og Kamilla Jensen Husen. 2023. "Revisiting Pontoppidan : Sentiment Analysis and Topic Modelling on 'Eagle's Flight'". *Orbis Litterarum*, Computational literary studies.
- Wolff, Poul. 1990. "15.000 gule sedler og Pontoppidan på edb". *Århus Stiftstidende*, 1. april 1990, par. 1.